

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

ΣΥΣΤΑΣΗ (ΕΕ) 2023/681 ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

της 8ης Δεκεμβρίου 2022

σχετικά με τα δικονομικά δικαιώματα υπόπτων και κατηγορουμένων που υπόκεινται σε προσωρινή κράτηση και σχετικά με τις υλικές συνθήκες κράτησης

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ,

Έχοντας υπόψη τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ιδίως το άρθρο 292,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

- (1) Σύμφωνα με το άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ), η Ευρωπαϊκή Ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Τα άρθρα 1, 4 και 6 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης) προβλέπουν ότι η ανθρώπινη αξιοπρέπεια είναι απαραβίαστη και πρέπει να είναι σεβαστή και να προστατεύεται, κανείς δεν μπορεί να υποβληθεί σε βασανιστήρια ούτε σε απάνθρωπες ή εξευτελιστικές ποινές ή μεταχείριση και κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια. Τα άρθρα 7 και 24 του Χάρτη κατοχυρώνουν το δικαίωμα στην οικογενειακή ζωή και τα δικαιώματα του παιδιού. Το άρθρο 21 του Χάρτη προβλέπει ότι κανείς δεν επιτρέπεται να υφίσταται διακρίσεις. Τα άρθρα 47 και 48 του Χάρτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου καθώς και το τεκμήριο αθωότητας και τα δικαιώματα της υπεράσπισης. Το άρθρο 52 του Χάρτη προβλέπει ότι κάθε περιορισμός στην άσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στον Χάρτη πρέπει να προβλέπεται από τον νόμο και να σέβεται το βασικό περιεχόμενο των εν λόγω δικαιωμάτων και ελευθεριών, καθώς και τις αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας.
- (2) Τα κράτη μέλη δεσμεύονται ήδη νομικά από τις υφιστάμενες πράξεις του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την απαγόρευση των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, και ειδικότερα από την Ευρωπαϊκή σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), τα πρωτόκολλα της εν λόγω σύμβασης, τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και την Ευρωπαϊκή σύμβαση του 1987 για την πρόληψη των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης και εξευτελιστικής ποινής ή μεταχείρισης. Επιπλέον, όλα τα κράτη μέλη είναι συμβαλλόμενα μέρη της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά των βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας (UNCAT).
- (3) Πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη ορισμένες πράξεις οι οποίες δεν είναι νομικά δεσμευτικές και αφορούν ειδικότερα τα δικαιώματα των προσώπων που έχουν στερηθεί την ελευθερία τους, και ειδικότερα: σε επίπεδο Ηνωμένων Εθνών, οι πρότυποι ελάχιστοι κανόνες των Ηνωμένων Εθνών για τη μεταχείριση των κρατούμενων (στο εξής: κανόνες Νέλσον Μαντέλα)· οι πρότυποι ελάχιστοι κανόνες των Ηνωμένων Εθνών για τα μη περιοριστικά της ελευθερίας μέτρα (κανόνες του Τόκιο)· καθώς και σε επίπεδο Συμβουλίου της Ευρώπης, η σύσταση Rec (2006)2-Rev σχετικά με τους ευρωπαϊκούς σωφρονιστικούς κανόνες· η σύσταση Rec (2006)13 σχετικά με τη χρήση της προσωρινής κράτησης, τις συνθήκες υπό τις οποίες αυτή εφαρμόζεται και την παροχή διασφαλίσεων κατά των καταχρηστικών πρακτικών· η σύσταση CM/Rec (2017)3 σχετικά με τους ευρωπαϊκούς κανόνες για τις κυρώσεις και τα μέτρα που εφαρμόζονται στο πλαίσιο κοινωφελούς εργασίας· η σύσταση CM/Rec (2014)4 σχετικά με την ηλεκτρονική παρακολούθηση· η σύσταση CM/Rec (2010)1 σχετικά με τους κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης περί αναστολής· και η Λευκή Βίβλος σχετικά με τον υπερπληθυσμό των φυλακών.
- (4) Επιπλέον, υπάρχουν και άλλες πράξεις που στοχεύουν σε συγκεκριμένες ομάδες προσώπων που στερούνται την ελευθερία τους, και συγκεκριμένα: σε επίπεδο Ηνωμένων Εθνών, οι κανόνες των Ηνωμένων Εθνών για την προστασία των ανηλικών που στερούνται την ελευθερία τους, καθώς και οι κανόνες των Ηνωμένων Εθνών για τη μεταχείριση των κρατούμενων γυναικών και τα μη στερητικά της ελευθερίας μέτρα για γυναίκες δράστριες εγκληματικών πράξεων (κανόνες της Μπανγκόκ)· η διεθνής σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού (UNCRC)· καθώς και σε επίπεδο Συμβουλίου της Ευρώπης, η σύσταση CM/Rec(2008)11 σχετικά με τους ευρωπαϊκούς κανόνες για ανηλικούς παραβάτες που υπόκεινται σε κυρώσεις ή μέτρα· και η σύσταση CM/Rec(2018)5 για τα παιδιά με φυλακισμένους γονείς· η σύσταση CM/Rec(2012)12 για τους αλλοδαπούς κρατούμενους· καθώς και σε διεθνές μη κυβερνητικό επίπεδο, οι αρχές για την εφαρμογή του διεθνούς δικαίου για τα ανθρώπινα δικαιώματα σε σχέση με τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου (αρχές της Yogyakarta), οι οποίες αναπτύχθηκαν από τη Διεθνή Επιτροπή Νομικών και την υπηρεσία International Service for Human Rights (διεθνής υπηρεσία για τα ανθρώπινα δικαιώματα).

- (5) Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην απόφαση Aranyosi/Căldăraru και στις αποφάσεις που εκδόθηκαν σε συνέχεια της εν λόγω απόφασης ⁽¹⁾, αναγνώρισε τη σημασία που έχουν οι συνθήκες κράτησης στο πλαίσιο της αμοιβαίας αναγνώρισης και της εφαρμογής της απόφασης-πλαίσου 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου ⁽²⁾ για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει επίσης αποφανθεί σχετικά με τις επιπτώσεις που έχουν οι κακές συνθήκες κράτησης στη λειτουργία του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης ⁽³⁾.
- (6) Στα συμπεράσματα του Συμβουλίου του Δεκεμβρίου του 2018 σχετικά με την προώθηση της αμοιβαίας αναγνώρισης μέσω της ενίσχυσης της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να κάνουν χρήση μέτρων εναλλακτικών της κράτησης προκειμένου να μειωθεί ο πληθυσμός στους εθνικούς χώρους κράτησης, και με τον τρόπο αυτό να προάγουν τον στόχο της κοινωνικής αποκατάστασης και, επίσης, ενθαρρύνονται να αντιμετωπίσουν, αφενός, το γεγονός ότι οι κακές συνθήκες κράτησης παρεμποδίζουν συχνά την αμοιβαία εμπιστοσύνη και, αφετέρου, το πρόβλημα των υπερπλήρων χώρων κράτησης ⁽⁴⁾.
- (7) Στα συμπεράσματα του Συμβουλίου του Δεκεμβρίου του 2019 σχετικά με μέτρα εναλλακτικά της κράτησης, τα κράτη μέλη δεσμεύτηκαν να λάβουν διάφορα μέτρα στον τομέα της κράτησης σε εθνικό επίπεδο, όπως για παράδειγμα να θεσπίσουν μέτρα εναλλακτικά της κράτησης ⁽⁵⁾.
- (8) Στα συμπεράσματα του Συμβουλίου του Ιουνίου του 2019 σχετικά με την πρόληψη και την καταπολέμηση της ριζοσπαστικοποίησης στις φυλακές και την αντιμετώπιση των τρομοκρατών και των βίαιων εξτρεμιστών δραστηνών μετά την αποφυλάκιση, τα κράτη μέλη δεσμεύτηκαν επειγόντως να λάβουν αποτελεσματικά μέτρα στον τομέα αυτόν ⁽⁶⁾.
- (9) Επί σειρά ετών το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο προτρέπει την Επιτροπή να αναλάβει δράση για την αντιμετώπιση του ζητήματος των υλικών συνθηκών κράτησης στα σωφρονιστικά καταστήματα και να διασφαλίσει ότι η προσωρινή κράτηση παραμένει έκτακτο μέτρο, το οποίο πρέπει να χρησιμοποιείται τηρουμένου του τεκμηρίου αθωότητας. Το αίτημα αυτό επαναλήφθηκε στην έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης ⁽⁷⁾.
- (10) Κατόπιν αιτήματος της Επιτροπής και με χρηματοδότηση αυτής, ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων ανέπτυξε βάση δεδομένων σχετικά με τις συνθήκες κράτησης, η οποία τέθηκε σε λειτουργία τον Δεκέμβριο του 2019 και είναι προσβάσιμη στο κοινό ⁽⁸⁾. Η βάση δεδομένων του Οργανισμού για την κράτηση στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας συλλέγει πληροφορίες σχετικά με τις συνθήκες κράτησης σε όλα τα κράτη μέλη. Μέσω αξιοποίησης εθνικών, ενωσιακών και διεθνών προτύπων, νομολογίας και εκθέσεων παρακολούθησης, η βάση δεδομένων παρέχει πληροφορίες σχετικά με επιλεγμένες βασικές πτυχές των συνθηκών κράτησης, συμπεριλαμβανομένων της επιφάνειας των κελιών, των υγειονομικών συνθηκών, της πρόσβασης σε υγειονομική περίθαλψη και της προστασίας έναντι της βίας.
- (11) Διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία σχετικά με το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης καταδεικνύουν ότι από το 2016 τα κράτη μέλη αρνούνται ή καθυστερούν την εκτέλεση ενταλμάτων σε περίπου 300 υποθέσεις για λόγους που αφορούν πραγματικό κίνδυνο παραβίασης θεμελιωδών δικαιωμάτων, μεταξύ άλλων λόγω μη ικανοποιητικών υλικών συνθηκών κράτησης ⁽⁹⁾.
- (12) Οι εθνικές δικαστικές αρχές έχουν ζητήσει πιο συγκεκριμένη καθοδήγηση σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης υποθέσεων αυτού του είδους. Τα προβλήματα που εντοπίστηκαν από επαγγελματίες αφορούν την έλλειψη εναρμόνισης, την απόκλιση και την έλλειψη σαφήνειας σχετικά με τα πρότυπα κράτησης σε ολόκληρη την Ένωση τα οποία δυσχεραίνουν τη δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις ⁽¹⁰⁾.

⁽¹⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru, C-404/15 και C-659/15 PPU, ECLI:EU:C:2016:198. Απόφαση του Δικαστηρίου της 25ης Ιουλίου 2018, Generalstaatsanwaltschaft, C-220/18 PPU, ECLI:EU:C:2018:589 και απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Οκτωβρίου 2019, Dimitru-Tudor Dorobantu, C-128/18, ECLI:EU:C:2019:857.

⁽²⁾ Απόφαση-πλαίσιο 2002/584/JHA του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών (EE L 190 της 18.7.2002, σ. 1).

⁽³⁾ Bivolaru και Moldovan κατά Γαλλίας, απόφαση της 25ης Μαρτίου 2021, 40324/16 και 12623/17.

⁽⁴⁾ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14540-2018-INIT/el/pdf>

⁽⁵⁾ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14075-2019-INIT/en/pdf>

⁽⁶⁾ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9727-2019-INIT/el/pdf>

⁽⁷⁾ [2019/2207(INI)] όπως εγκρίθηκε στις 20 Ιανουαρίου 2021.

⁽⁸⁾ Επισκεφθείτε τον ιστότοπο <https://fra.europa.eu/en/databases/criminal-detention>.

⁽⁹⁾ Τα στοιχεία καλύπτουν την περίοδο 2016-2019. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. https://ec.europa.eu/info/publications/replicies-questionnaire-quantitative-information-practical-operation-european-arrest-warrant_en.

⁽¹⁰⁾ Ο 9ος γύρος αμοιβαίων αξιολογήσεων και συμπερασμάτων της διάσκεψης υψηλού επιπέδου για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, η οποία διοργανώθηκε από τη γερμανική προεδρία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης τον Σεπτέμβριο του 2020.

- (13) Τα μισά κράτη μέλη που υπέβαλαν στην Επιτροπή στατιστικά στοιχεία σχετικά με τους πληθυσμούς στους εθνικούς χώρους κράτησης ανέφεραν ότι αντιμετωπίζουν πρόβλημα υπερπληθυσμού στους χώρους αυτούς με ποσοστό πληρότητας άνω του 100 %. Η υπερβολική ή η περιττή χρήση και η διάρκεια της προσωρινής κράτησης συμβάλλουν επίσης στο φαινόμενο του υπερπληθυσμού των χώρων κράτησης, το οποίο υπονομεύει σημαντικά τη βελτίωση των συνθηκών κράτησης.
- (14) Υπάρχουν σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των κρατών μελών ως προς σημαντικές πτυχές της προσωρινής κράτησης, όπως η χρήση της προσωρινής κράτησης ως έσχατης λύσης και η επανεξέταση των αποφάσεων που διατάσσουν προσωρινή κράτηση ⁽¹¹⁾. Η μέγιστη προθεσμία προσωρινής κράτησης επίσης διαφέρει μεταξύ των κρατών μελών, η οποία κυμαίνεται από λιγότερο από 1 έτος έως περισσότερα από 5 έτη ⁽¹²⁾. Το 2020 η μέση διάρκεια της προσωρινής κράτησης στα διάφορα κράτη μέλη κυμάνθηκε από 2 έως 13 μήνες ⁽¹³⁾. Ο αριθμός των προσωρινά κρατούμενων ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού των σφραγιστικών καταστημάτων επίσης ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών, καθώς κυμαίνεται από λιγότερο από 10 % έως άνω του 40 % ⁽¹⁴⁾. Οι εν λόγω τεράστιες αποκλίσεις φαίνονται αδικαιολόγητες σε έναν κοινό ενωσιακό χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης.
- (15) Σε πρόσφατες εκθέσεις της επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας εφιστάται η προσοχή στο γεγονός ότι εξακολουθούν να υπάρχουν ορισμένα σοβαρά προβλήματα σε ορισμένα κράτη μέλη, όπως για παράδειγμα η κακομεταχείριση, η ακαταλληλότητα των χώρων κράτησης, καθώς και η έλλειψη ουσιαστικών δραστηριοτήτων και επαρκούς παροχής υγειονομικής περίθαλψης.
- (16) Επιπλέον, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου εξακολουθεί να θεωρεί ότι τα κράτη μέλη παραβιάζουν το άρθρο 3 ή 5 της ΕΣΔΑ στο πλαίσιο της κράτησης.
- (17) Δεδομένου του μεγάλου αριθμού συστάσεων που έχουν διατυπωθεί από διεθνείς οργανισμούς στον τομέα της κράτησης στο πλαίσιο της ποινικής δικαιοσύνης, ενδέχεται οι εν λόγω συστάσεις να μην είναι πάντα εύκολα προσβάσιμες για μεμονωμένους δικαστές και εισαγγελείς των κρατών μελών, οι οποίοι πρέπει να αξιολογούν τις συνθήκες κράτησης πριν από τη λήψη των αποφάσεών τους είτε στο πλαίσιο ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης είτε σε εθνικό επίπεδο.
- (18) Στην Ένωση και, ιδίως, εντός του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, απαιτούνται συγκεκριμένα ελάχιστα ενωσιακά πρότυπα τα οποία πρέπει να εφαρμόζονται κατά τον ίδιο τρόπο στα συστήματα κράτησης όλων των κρατών μελών, προκειμένου να ενισχυθεί η αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών και να διευκολυνθεί η αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων και διαταγών.

⁽¹¹⁾ Βλέπε Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης και Καταναλωτών, Rights of suspects and accused persons who are in pre-trial detention (exploratory study): final report [Δικαιώματα των υπόπτων και κατηγορουμένων που τελούν υπό προσωρινή κράτηση (διερευνητική μελέτη): τελική έκθεση], Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022, <https://data.europa.eu/doi/10.2838/293366>. Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης και Καταναλωτών, Rights of suspects and accused persons who are in pre-trial detention (exploratory study): Annex 2, Country fiches [Δικαιώματα των υπόπτων και κατηγορουμένων που τελούν υπό προσωρινή κράτηση (διερευνητική μελέτη): παράρτημα 2, Δελτία χωρών], Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022, <https://data.europa.eu/doi/10.2838/184080>.

⁽¹²⁾ Λιγότερο από 1 έτος στην Αυστρία, τη Γερμανία, τη Δανία, την Εσθονία, τη Λετονία, τη Σουηδία και τη Σλοβακία· μεταξύ 1 έτους και 2 ετών στη Βουλγαρία, την Ελλάδα, τη Λιθουανία, τη Μάλτα, την Πολωνία και την Πορτογαλία· μεταξύ 2 ετών και 5 ετών στην Τσεχία, τη Γαλλία, την Ισπανία, την Κροατία και την Ουγγαρία· περισσότερο από 5 έτη στην Ιταλία και τη Ρουμανία· δεν υφίσταται χρονικός περιορισμός στο Βέλγιο, την Κύπρο, τη Φινλανδία, την Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες.

⁽¹³⁾ Το 2020, από λίγο λιγότερο από δύο μήνες στη Μάλτα έως περίπου 13 μήνες στη Σλοβενία. Μέσος όρος ανά κράτος μέλος: Αυστρία — 2,9 μήνες· Βουλγαρία — 6,5 μήνες· Τσεχία — 5,1 μήνες· Εσθονία — 4,7 μήνες· Φινλανδία — 3,7 μήνες· Ελλάδα — 11,5 μήνες· Ουγγαρία — 12,3 μήνες· Ιρλανδία — 2,5 μήνες· Ιταλία — 6,5 μήνες· Λιθουανία — 2,8 μήνες· Λουξεμβούργο — 5,2 μήνες· Μάλτα — 2,4 μήνες· Κάτω Χώρες — 3,7 μήνες· Πορτογαλία — 11 μήνες· Ρουμανία — 5,3 μήνες· Σλοβακία — 3,9 μήνες· Σλοβενία — 12,9 μήνες· Ισπανία — 5,9 μήνες. Δεν υπήρχαν διαθέσιμα δεδομένα για το έτος 2020 για το Βέλγιο, τη Δανία, τη Γαλλία, τη Λετονία, την Πολωνία, τη Γερμανία, την Κροατία, την Κύπρο και τη Σουηδία.

⁽¹⁴⁾ Λιγότερο από 10 % στη Βουλγαρία, την Τσεχία και τη Ρουμανία και άνω του 45 % στο Λουξεμβούργο το 2019.

- (19) Για να ενισχυθεί η αμοιβαία εμπιστοσύνη των κρατών μελών στα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης των άλλων κρατών μελών και, ως εκ τούτου, να βελτιωθεί η αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων σε ποινικές υποθέσεις, έχουν ληφθεί ειδικότερα έξι μέτρα σχετικά με τα δικονομικά δικαιώματα στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών, και συγκεκριμένα έχουν θεσπιστεί οι οδηγίες 2010/64/ΕΕ⁽¹⁵⁾, 2012/13/ΕΕ⁽¹⁶⁾, 2013/48/ΕΕ⁽¹⁷⁾, (ΕΕ) 2016/343⁽¹⁸⁾, (ΕΕ) 2016/800⁽¹⁹⁾ και (ΕΕ) 2016/1919⁽²⁰⁾ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, καθώς επίσης έχει εκδοθεί σύσταση της Επιτροπής, της 27ης Νοεμβρίου 2013, σχετικά με τις δικονομικές εγγυήσεις για ευάλωτα πρόσωπα που είναι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών⁽²¹⁾. Τα μέτρα αυτά αποσκοπούν στη διασφάλιση του σεβασμού των δικονομικών δικαιωμάτων υπόπτων και κατηγορουμένων στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών, συμπεριλαμβανομένων των περιπτώσεων στις οποίες επιβάλλεται προσωρινή κράτηση. Για τον σκοπό αυτόν, οι εν λόγω οδηγίες περιέχουν ειδικές δικονομικές εγγυήσεις για υπόπτους και κατηγορουμένους που στερούνται την ελευθερία τους. Η οδηγία (ΕΕ) 2016/800 περιέχει ειδικές διατάξεις σχετικά με τους όρους προσωρινής κράτησης παιδιών· τα μέτρα αυτά αποσκοπούν στη διασφάλιση της καλής κατάστασης των παιδιών όταν υπόκεινται σε καταναγκαστικό μέτρο αυτού του είδους. Είναι αναγκαίο να συμπληρωθούν τα πρότυπα των δικονομικών δικαιωμάτων που θεσπίζονται στις εν λόγω οδηγίες και στη σύσταση του 2013, ενώ στην περίπτωση της οδηγίας (ΕΕ) 2016/800, πρέπει να συμπληρωθούν τα σχετικά πρότυπα για τις υλικές συνθήκες κράτησης των παιδιών που υπόκεινται σε προσωρινή κράτηση.
- (20) Σκοπός της Επιτροπής είναι η ενοποίηση και η αξιοποίηση των ελάχιστων αυτών προτύπων που έχουν θεσπιστεί στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης, καθώς και στο πλαίσιο της νομολογίας του Δικαστηρίου και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Για τον σκοπό αυτόν, είναι αναγκαίο να δοθεί μια γενική εικόνα των επιλεγμένων ελάχιστων προτύπων για τα δικονομικά δικαιώματα των υπόπτων και των κατηγορουμένων που υπόκεινται σε προσωρινή κράτηση και τις υλικές συνθήκες κράτησης, σε τομείς προτεραιότητας που είναι βασικοί για τη δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις μεταξύ των κρατών μελών.
- (21) Όσον αφορά τα δικονομικά δικαιώματα των υπόπτων και των κατηγορουμένων που υπόκεινται σε προσωρινή κράτηση, η καθοδήγηση της παρούσας σύστασης θα πρέπει να καλύπτει τα βασικά πρότυπα σχετικά με τη χρήση της προσωρινής κράτησης ως μέτρου έσχατης ανάγκης και σχετικά με μέτρα εναλλακτικά της κράτησης, τους λόγους προσωρινής κράτησης, τις απαιτήσεις για τη λήψη αποφάσεων από τις δικαστικές αρχές, την περιοδική επανεξέταση της προσωρινής κράτησης, την ακρόαση των υπόπτων ή των κατηγορουμένων για τη λήψη αποφάσεων σχετικά με την επιβολή προσωρινής κράτησης, τα αποτελεσματικά μέσα έννομης προστασίας και το δικαίωμα προσφυγής, τη διάρκεια της προσωρινής κράτησης καθώς και την αναγνώριση του χρόνου της προσωρινής κράτησης για την αφαίρεση του χρόνου αυτού από την έκτιση της οριστικής ποινής.
- (22) Όσον αφορά τις υλικές συνθήκες κράτησης, θα πρέπει να δοθεί καθοδήγηση σχετικά με τα βασικά πρότυπα στους τομείς της διαμονής, της τοποθέτησης των κρατούμενων, των υποδομών υγιεινής και αποχέτευσης, της διατροφής, των καθεστώτων κράτησης όσον αφορά την άθληση και τις δραστηριότητες εκτός θαλάμου κράτησης, της εργασίας και της εκπαίδευσης, της υγειονομικής περίθαλψης, της πρόληψης της βίας και της κακομεταχείρισης, της επαφής με τον έξω κόσμο, της πρόσβασης σε νομική συνδρομή, των διαδικασιών υποβολής αιτήσεων και καταγγελιών, καθώς και στους τομείς των επιθεωρήσεων και της παρακολούθησης. Επιπλέον, θα πρέπει να δοθεί καθοδήγηση, αφενός, σχετικά με τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των ατόμων για τα οποία η στέρηση της ελευθερίας συνιστά ιδιαίτερα ευάλωτη κατάσταση, όπως οι γυναίκες, τα παιδιά, τα άτομα με αναπηρία ή με σοβαρά προβλήματα υγείας, οι ΛΟΑΤΚΙ και οι αλλοδαποί, και, αφετέρου, σχετικά με την πρόληψη της ριζοσπαστικοποίησης στα σωφρονιστικά καταστήματα.

⁽¹⁵⁾ Οδηγία 2010/64/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Οκτωβρίου 2010, σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία (ΕΕ L 280 της 26.10.2010, σ. 1).

⁽¹⁶⁾ Οδηγία 2012/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2012, σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών (ΕΕ L 142 της 1.6.2012, σ. 1).

⁽¹⁷⁾ Οδηγία 2013/48/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2013, σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας και διαδικασίας εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, καθώς και σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης τρίτου προσώπου σε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας του και με το δικαίωμα επικοινωνίας με τρίτα πρόσωπα και με προξενικές αρχές κατά τη διάρκεια της στέρησης της ελευθερίας (ΕΕ L 294 της 6.11.2013, σ. 1).

⁽¹⁸⁾ Οδηγία (ΕΕ) 2016/343 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016, για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας (ΕΕ L 65 της 11.3.2016, σ. 1).

⁽¹⁹⁾ Οδηγία (ΕΕ) 2016/800 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2016, σχετικά με τις δικονομικές εγγυήσεις για τα παιδιά που είναι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών (ΕΕ L 132 της 21.5.2016, σ. 1).

⁽²⁰⁾ Οδηγία (ΕΕ) 2016/1919 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Οκτωβρίου 2016, σχετικά με τη δικαστική αρωγή για υπόπτους και κατηγορουμένους στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών και για καταζητούμενους σε διαδικασίες εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης (ΕΕ L 297 της 4.11.2016, σ. 1).

⁽²¹⁾ ΕΕ C 378 της 24.12.2013, σ. 8.

- (23) Η προσωρινή κράτηση θα πρέπει πάντα να χρησιμοποιείται ως μέτρο έσχατης ανάγκης βάσει αξιολόγησης που διενεργείται κατά περίπτωση. Θα πρέπει να διατίθεται το ευρύτερο δυνατό φάσμα λιγότερο περιοριστικών μέτρων εναλλακτικών της κράτησης (στο εξής: εναλλακτικά μέτρα) και θα πρέπει τα μέτρα αυτά να εφαρμόζονται όπου είναι δυνατόν. Τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να διασφαλίζουν ότι οι αποφάσεις επιβολής προσωρινής κράτησης δεν εισάγουν διακρίσεις και δεν επιβάλλονται αυτόματα σε υπόπτους και κατηγορούμενους βάσει ορισμένων χαρακτηριστικών, όπως η αλλοδαπή ιθαγένεια.
- (24) Οι κατάλληλες υλικές συνθήκες κράτησης είναι θεμελιώδους σημασίας για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας των ατόμων που στερούνται την ελευθερία τους, καθώς και για την πρόληψη παραβιάσεων της απαγόρευσης των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής ποινής ή μεταχείρισης (στο εξής: κακομεταχείριση).
- (25) Για τη διασφάλιση κατάλληλων προτύπων κράτησης, τα κράτη μέλη θα πρέπει να παρέχουν σε κάθε κρατούμενο έναν ελάχιστο ατομικό χώρο διαβίωσης σύμφωνα με τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (CPT) και τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.
- (26) Σε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας, τα άτομα αυτά καθίστανται ιδιαίτερα ευάλωτα στη βία και την κακομεταχείριση, καθώς και στην κοινωνική απομόνωση. Για να διασφαλιστεί η ασφάλεια και να υποστηριχθεί η κοινωνική επανένταξη των κρατούμενων, θα πρέπει, κατά την τοποθέτηση και τον διαχωρισμό τους, να λαμβάνονται υπόψη οι διαφορές στα καθεστώτα κράτησης, καθώς και η ανάγκη οι ιδιαίτερα ευάλωτοι κρατούμενοι να προστατεύονται από την κακοποίηση.
- (27) Τα καθεστώτα κράτησης δεν θα πρέπει να περιορίζουν αδικαιολόγητα την ελευθερία μετακίνησης των κρατούμενων εντός των χώρων κράτησης, καθώς και την πρόσβαση των κρατούμενων σε χώρους άθλησης, σε υπαίθριους χώρους, σε ουσιαστικές δραστηριότητες και σε κοινωνική αλληλεπίδραση, ώστε να τους παρέχουν τη δυνατότητα να διατηρήσουν τη σωματική και την ψυχική υγεία τους και να προάγουν την κοινωνική επανένταξή τους.
- (28) Τα θύματα εγκλημάτων που διαπράττονται κατά την περίοδο κράτησης έχουν συχνά περιορισμένη πρόσβαση στη δικαιοσύνη, παρά την υποχρέωση των κρατών για παροχή αποτελεσματικών μέσων ένομης προστασίας σε περιπτώσεις παραβίασης των δικαιωμάτων τους. Σύμφωνα με τους στόχους της στρατηγικής της ΕΕ για τα δικαιώματα των θυμάτων (2020-2025), συνιστάται στα κράτη μέλη να διασφαλίζουν αποτελεσματικά μέσα ένομης προστασίας για παραβιάσεις των δικαιωμάτων των κρατούμενων, καθώς και να θεσπίζουν μέτρα προστασίας και υποστήριξης. Η νομική συνδρομή και οι μηχανισμοί υποβολής αιτημάτων και καταγγελιών θα πρέπει να είναι εύκολα προσβάσιμοι, να διακρίνονται από εμπιστευτικότητα και να είναι αποτελεσματικοί.
- (29) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις ειδικές ανάγκες συγκεκριμένων ομάδων κρατούμενων, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών, των παιδιών, των ηλικιωμένων, των ατόμων με αναπηρία ή με σοβαρά προβλήματα υγείας, των ΛΟΑΤΚΙ, των ατόμων που προέρχονται από φυλετικές ή εθνοτικές μειονότητες και των αλλοδαπών, σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν την κράτησή τους. Ειδικότερα, σε περίπτωση κράτησης παιδιών, πρέπει πάντα να αποτελεί πρωταρχικό μέλημα το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού.
- (30) Όσον αφορά τους τρομοκράτες και τους βίαιους εξτρεμιστές δράστες, τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν αποτελεσματικά μέτρα για την πρόληψη της ριζοσπαστικοποίησης στα σωφρονιστικά καταστήματα και την εφαρμογή στρατηγικών αποκατάστασης και επανένταξης, λόγω του κινδύνου που δημιουργείται από τους τρομοκράτες και τους βίαιους εξτρεμιστές δράστες ή τη ριζοσπαστικοποίηση των δραστών κατά την έκτιση της ποινής τους στη φυλακή, και λόγω του γεγονότος ότι ορισμένοι από αυτούς τους δράστες θα απολυθούν σε σύντομο χρονικό διάστημα.
- (31) Στην παρούσα σύσταση παρέχεται μόνο επισκόπηση των επιλεγμένων προτύπων και θα πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα, και με την επιφύλαξη, της περισσότερο αναλυτικής καθοδήγησης που παρέχεται στα πρότυπα του Συμβουλίου της Ευρώπης και στη νομολογία του Δικαστηρίου και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η εν λόγω σύσταση διατυπώνεται με την επιφύλαξη του ισχύοντος δικαίου της Ένωσης και της μελλοντικής του εξέλιξης. Επίσης, διατυπώνεται με την επιφύλαξη της τυχόν αυθεντικής ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης, στην οποία ενδέχεται να προβεί το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- (32) Η παρούσα σύσταση θα πρέπει επίσης να διευκολύνει την εκτέλεση των ευρωπαϊκών ενταλμάτων σύλληψης δυνάμει της απόφασης-πλαisiού 2002/584/ΔΕΥ, καθώς και την αναγνώριση δικαστικών αποφάσεων και την εκτέλεση ποινών δυνάμει της απόφασης-πλαisiού 2008/909/ΔΕΥ του Συμβουλίου⁽²²⁾ σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης σε ποινικές αποφάσεις οι οποίες επιβάλλουν ποινές στερητικές της ελευθερίας ή μέτρα στερητικά της ελευθερίας.

⁽²²⁾ Απόφαση-πλαίσιο 2008/909/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2008, σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης σε ποινικές αποφάσεις οι οποίες επιβάλλουν ποινές στερητικές της ελευθερίας ή μέτρα στερητικά της ελευθερίας, για το σκοπό της εκτέλεσής τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ L 327 της 5.12.2008, σ. 27).

- (33) Η παρούσα σύσταση σέβεται και προάγει τα θεμελιώδη δικαιώματα που αναγνωρίζονται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειδικότερα, η παρούσα σύσταση αποβλέπει στην προώθηση του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, του δικαιώματος στην ελευθερία, του δικαιώματος στην οικογενειακή ζωή, των δικαιωμάτων του παιδιού, του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου, καθώς και του τεκμηρίου αθωότητας και των δικαιωμάτων της υπεράσπισης.
- (34) Στην παρούσα σύσταση οι αναφορές σε κατάλληλα μέτρα για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη των ατόμων με αναπηρία θα πρέπει να νοούνται υπό το πρίσμα των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που απορρέουν βάσει της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, στην οποία η Ευρωπαϊκή Ένωση και όλα τα κράτη μέλη της είναι συμβαλλόμενα μέρη. Επιπλέον, εάν άτομα με αναπηρία στερούνται την ελευθερία τους στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών, θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι έχουν —σε ισότιμη βάση με τα άλλα άτομα— πρόσβαση στις εγγυήσεις που προβλέπει το διεθνές δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου και αντιμετωπίζονται σύμφωνα με τους σκοπούς και τις αρχές της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, μεταξύ άλλων με την παροχή εύλογων διευκολύνσεων για ειδικές ανάγκες και με την εξασφάλιση προσβασιμότητας σε αυτές.

ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΣΥΣΤΑΣΗ:

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΣΥΣΤΑΣΗΣ

- (1) Η παρούσα σύσταση παρέχει καθοδήγηση στα κράτη μέλη προκειμένου να λάβουν αποτελεσματικά, κατάλληλα και αναλογικά μέτρα για την ενίσχυση των δικαιωμάτων όλων των υπόπτων και των κατηγορουμένων στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών, οι οποίοι στερούνται την ελευθερία τους, όσον αφορά τόσο τα δικονομικά δικαιώματα των προσώπων που υπόκεινται σε προσωρινή κράτηση, όσο και τις υλικές συνθήκες κράτησης, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα πρόσωπα που στερούνται την ελευθερία τους αντιμετωπίζονται με αξιοπρέπεια, τα θεμελιώδη δικαιώματά τους γίνονται σεβαστά και στερούνται την ελευθερία τους μόνο ως μέτρο έσχατης ανάγκης.
- (2) Η παρούσα σύσταση ενοποιεί τα πρότυπα που έχουν θεσπιστεί στο πλαίσιο των υφιστάμενων πολιτικών σε εθνικό, ενωσιακό και διεθνές επίπεδο σχετικά με τα δικαιώματα των ατόμων που στερούνται την ελευθερία τους ως αποτέλεσμα ποινικών διαδικασιών, τα οποία είναι καίριας σημασίας στο πλαίσιο της δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών σε ποινικές υποθέσεις.
- (3) Τα κράτη μέλη μπορούν να διευρύνουν την καθοδήγηση που παρέχεται στην παρούσα σύσταση με σκοπό την παροχή υψηλότερου επιπέδου προστασίας. Αυτά τα υψηλότερα επίπεδα προστασίας δεν θα πρέπει να αποτελούν φραγμό για την αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων, την οποία η εν λόγω καθοδήγηση αποσκοπεί να διευκολύνει. Το επίπεδο προστασίας δεν θα πρέπει ποτέ να υπολείπεται των προτύπων του Χάρτη ή της ΕΣΔΑ, όπως αυτά έχουν ερμηνευθεί στη νομολογία του Δικαστηρίου και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

ΟΡΙΣΜΟΙ

- (4) Στην παρούσα σύσταση, ως «προσωρινή κράτηση» θα πρέπει να νοείται κάθε χρονική περίοδος κράτησης υπόπτου ή κατηγορουμένου στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών η οποία διατάσσεται από δικαστική αρχή και προηγείται της καταδίκης. Δεν θα πρέπει να περιλαμβάνεται η αρχική στέρηση της ελευθερίας από αστυνομικό ή από υπάλληλο επιβολής του νόμου (ή από οποιονδήποτε άλλον έχει εξουσία να το πράξει) για τους σκοπούς της ανάκρισης ή της εξασφάλισης της κράτησης του υπόπτου ή του κατηγορουμένου έως ότου ληφθεί απόφαση για προσωρινή κράτηση.
- (5) Στην παρούσα σύσταση, ως «εναλλακτικά μέτρα» θα πρέπει να νοούνται λιγότερο περιοριστικά μέτρα, εναλλακτικά της κράτησης.
- (6) Στην παρούσα σύσταση, ο όρος «κρατούμενος» θα πρέπει να νοείται ότι καλύπτει τα άτομα που στερούνται την ελευθερία τους κατά την προσωρινή κράτηση, καθώς και τα καταδικασθέντα άτομα που εκτίουν ποινή φυλάκισης. Ως «χώρος κράτησης» θα πρέπει να νοείται κάθε σφραγισμένο κατάστημα ή άλλος χώρος κράτησης κρατουμένων, όπως ορίζεται στην παρούσα σύσταση.
- (7) Στην παρούσα σύσταση, ως «παιδί» θα πρέπει να νοείται πρόσωπο ηλικίας κάτω των 18 ετών.

- (8) Στην παρούσα σύσταση, ως «νέος ενήλικας» θα πρέπει να νοείται πρόσωπο ηλικίας άνω των 18 ετών και κάτω των 21 ετών.
- (9) Στην παρούσα σύσταση, ως «άτομα με αναπηρία» θα πρέπει να νοούνται, σύμφωνα με το άρθρο 1 της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, τα άτομα με μακροχρόνιες σωματικές, ψυχικές, διανοητικές ή αισθητηριακές βλάβες οι οποίες, σε συνδυασμό με διάφορα εμπόδια, ενδέχεται να δυσχεραίνουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή των ατόμων αυτών στην κοινωνία σε ισότιμη βάση με τα άλλα άτομα.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

- (10) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να χρησιμοποιούν το μέτρο της προσωρινής κράτησης μόνο ως μέτρο έσχατης ανάγκης. Θα πρέπει να προτιμώνται μέτρα εναλλακτικά της κράτησης, ιδίως όταν το αδίκημα τιμωρείται μόνο με σύντομη ποινή φυλάκισης ή όταν ο δράστης είναι παιδί.
- (11) Τα κράτη μέλη θα πρέπει, αφενός, να διασφαλίζουν ότι οι κρατούμενοι αντιμετωπίζονται με σεβασμό και αξιοπρέπεια και, αφετέρου, να τηρούν τις αντίστοιχες υποχρεώσεις τους στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένης της απαγόρευσης των βασανιστηρίων και των απάνθρωπων ή εξευτελιστικών ποινών ή μεταχείρισης, όπως ορίζεται στο άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και στο άρθρο 4 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- (12) Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να διαχειρίζονται το μέτρο της κράτησης κατά τρόπο που να διευκολύνει την κοινωνική επανένταξη των κρατούμενων, με σκοπό την πρόληψη της υποτροπής.
- (13) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να εφαρμόζουν την παρούσα σύσταση χωρίς κανενός είδους διάκριση, όπως λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, χρώματος, φύλου, ηλικίας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων φρονημάτων, εθνικής καταγωγής ή κοινωνικής προέλευσης, περιουσίας, γέννησης ή άλλης κατάστασης.

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΥΠΟΠΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΩΝ ΠΟΥ ΥΠΟΚΕΙΝΤΑΙ ΣΕ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΚΡΑΤΗΣΗ

Η προσωρινή κράτηση ως μέτρο έσχατης ανάγκης και μέτρα εναλλακτικά της κράτησης

- (14) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να επιβάλουν την προσωρινή κράτηση μόνον όταν είναι απολύτως αναγκαίο και ως μέτρο έσχατης ανάγκης, λαμβανομένων δεόντως υπόψη των ειδικών περιστάσεων κάθε μεμονωμένης περίπτωσης. Για τον σκοπό αυτόν, τα κράτη μέλη θα πρέπει να εφαρμόζουν εναλλακτικά μέτρα, όπου είναι δυνατόν.
- (15) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να θεσπίσουν τεκμήριο υπέρ της απόλυσης. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να απαιτούν από τις αρμόδιες εθνικές αρχές να φέρουν το βάρος της απόδειξης για την απόδειξη της ανάγκης επιβολής προσωρινής κράτησης.
- (16) Για να αποφευχθεί η ακατάλληλη χρήση του μέτρου της προσωρινής κράτησης, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διαθέτουν το ευρύτερο δυνατό φάσμα εναλλακτικών μέτρων, όπως τα εναλλακτικά μέτρα που αναφέρονται στην απόφαση-πλαίσιο 2009/829/ΔΕΥ του Συμβουλίου⁽²³⁾ σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στις αποφάσεις περί μέτρων επιτήρησης εναλλακτικά προς την προσωρινή κράτηση.
- (17) Στα μέτρα αυτά θα μπορούσαν να περιλαμβάνονται τα εξής: α) ανάληψη δεσμεύσεων εμφάνισης ενώπιον δικαστικής αρχής όπως και όταν απαιτείται, μη παρακώλυσης της απονομής δικαιοσύνης και αποχή από συγκεκριμένη συμπεριφορά, συμπεριλαμβανομένης συμπεριφοράς που σχετίζεται με επάγγελμα ή συγκεκριμένη απασχόληση· β) απαιτήσεις καθημερινής ή τακτικής εμφάνισης ενώπιον δικαστικής αρχής, της αστυνομίας ή άλλης αρχής· γ) απαιτήσεις αποδοχής εποπτείας από υπηρεσία που ορίζεται από τη δικαστική αρχή· δ) απαιτήσεις υποβολής σε ηλεκτρονική παρακολούθηση· ε) απαιτήσεις

⁽²³⁾ Απόφαση-πλαίσιο 2009/829/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2009, σχετικά με την εφαρμογή, μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στις αποφάσεις περί μέτρων επιτήρησης εναλλακτικά προς την προσωρινή κράτηση (ΕΕ L 294 της 11.11.2009, σ. 20).

διαμονής σε συγκεκριμένη διεύθυνση, με ή χωρίς όρους ως προς τον χρόνο παραμονής σ' αυτήν· στ) απαιτήσεις μη απομάκρυνσης από ή προσέλευσης σε συγκεκριμένα μέρη ή περιοχές χωρίς άδεια· ζ) απαιτήσεις μη συναναστροφής με συγκεκριμένα πρόσωπα χωρίς άδεια· η) απαιτήσεις παράδοσης διαβατηρίου ή άλλων εγγράφων ταυτότητας· και θ) απαιτήσεις παροχής ή εξασφάλισης οικονομικών ή άλλων μορφών εγγυήσεων ως προς τη διεξαγωγή της εκκρεμούς δίκης.

- (18) Επιπλέον, όταν ορίζεται χρηματική εγγύηση ως προϋπόθεση για την απόλυση υπόπτου ή κατηγορουμένου, τα κράτη μέλη θα πρέπει να απαιτούν το ποσό να είναι ανάλογο προς τα μέσα που διαθέτει ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος.

Εύλογες υπόνοιες και λόγοι προσωρινής κράτησης

- (19) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να επιβάλουν προσωρινή κράτηση μόνο βάσει εύλογης υπόνοιας η οποία δημιουργείται με προσεκτική κατά περίπτωση αξιολόγηση, ότι ο ύποπτος έχει διαπράξει το εν λόγω αδίκημα, και θα πρέπει να περιορίζουν τους νομικούς λόγους για επιβολή προσωρινής κράτησης σε περιπτώσεις: α) κινδύνου διαφυγής· β) κινδύνου διάπραξης νέων αδικημάτων· γ) κινδύνου παρακώλυσης της απονομής της δικαιοσύνης από τον ύποπτο ή τον κατηγορούμενο· ή δ) κινδύνου απειλής για τη δημόσια τάξη.
- (20) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι κάθε κίνδυνος προσδιορίζεται βάσει των ιδιαίτερων περιστάσεων της υπόθεσης, αλλά δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στα εξής: α) στη φύση και τη σοβαρότητα του εικαζόμενου αδικήματος· β) στην ποινή που ενδέχεται να επιβληθεί σε περίπτωση καταδίκης· γ) στην ηλικία, την υγεία, τον χαρακτήρα, τις προηγούμενες καταδικές και την προσωπική και κοινωνική κατάσταση του υπόπτου, και ιδίως τους δεσμούς που έχει με την κοινότητα· και δ) στη συμπεριφορά του υπόπτου, ιδίως τον τρόπο με τον οποίο εκπλήρωσε τυχόν υποχρεώσεις που του έχουν επιβληθεί στο πλαίσιο προηγούμενης ποινικής διαδικασίας. Το γεγονός ότι ο ύποπτος δεν είναι υπήκοος του κράτους στο οποίο εικάζεται ότι διαπράχθηκε το αδίκημα, ή ότι δεν συνδέεται άλλως με αυτό, δεν αρκεί από μόνο του για να συναχθεί το συμπέρασμα ότι υπάρχει κίνδυνος φυγής.
- (21) Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να επιβάλουν προσωρινή κράτηση μόνο για αδικήματα που επισύρουν ελάχιστη στερητική της ελευθερίας ποινή 1 έτους.

Σκεπτικό των αποφάσεων περί προσωρινής κράτησης

- (22) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι κάθε απόφαση δικαστικής αρχής για επιβολή προσωρινής κράτησης, για ανάπαυση της εν λόγω προσωρινής κράτησης ή για επιβολή εναλλακτικών μέτρων αιτιολογείται δεόντως και γίνεται αναφορά στις ειδικές περιστάσεις που αφορούν τον ύποπτο ή τον κατηγορούμενο οι οποίες δικαιολογούν την κράτησή του. Θα πρέπει να παρέχεται αντίγραφο της απόφασης στο επηρεαζόμενο πρόσωπο, το οποίο θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνει τους λόγους για τους οποίους μέτρα εναλλακτικά της προσωρινής κράτησης δεν θεωρούνται κατάλληλα.

Περιοδική επανεξέταση της προσωρινής κράτησης

- (23) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι δικαστική αρχή επανεξετάζει περιοδικά αν εξακολουθούν να ισχύουν οι λόγοι για τους οποίους ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος κρατείται προσωρινά. Μόλις παύσουν να υφίστανται οι λόγοι κράτησης, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν την απόλυση του υπόπτου ή του κατηγορουμένου χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση.
- (24) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να επιτρέπουν την κίνηση περιοδικής επανεξέτασης των αποφάσεων περί προσωρινής κράτησης κατόπιν αιτήματος του κατηγορουμένου ή αυτεπαγγέλτως από δικαστική αρχή.
- (25) Τα κράτη μέλη θα πρέπει, καταρχήν, να περιορίζουν το χρονικό διάστημα μεταξύ των επανεξετάσεων σε 1 μήνα κατ' ανώτατο όριο, εκτός από τις περιπτώσεις στις οποίες ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος έχει το δικαίωμα να υποβάλει, ανά πάσα στιγμή, αίτηση απόλυσης και να εκδοθεί απόφαση επί της αίτησης αυτής χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση.

Ακρόαση του υπόπτου ή του κατηγορουμένου

- (26) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος εξετάζεται αυτοπροσώπως ή διά νόμιμο εκπροσώπου με εκατέρωθεν προφορική ακρόαση ενώπιον της αρμόδιας δικαστικής αρχής η οποία λαμβάνει απόφαση για την προσωρινή κράτηση. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι αποφάσεις για την προσωρινή κράτηση λαμβάνονται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση.

- (27) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν το δικαίωμα του υπόπτου ή του κατηγορουμένου να δικαστεί εντός εύλογου χρονικού διαστήματος. Ειδικότερα, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι υποθέσεις στις οποίες έχει επιβληθεί προσωρινή κράτηση χαρακτηρίζονται επείγουσες και εξετάζονται με τη δέουσα επιμέλεια.

Αποτελεσματικά μέσα έννομης προστασίας και δικαίωμα προσφυγής

- (28) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι που στερούνται την ελευθερία τους έχουν δυνατότητα προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, το οποίο είναι αρμόδιο να ελέγξει τη νομιμότητα της κράτησής τους και, κατά περίπτωση, να διατάξει την απόλυσή τους.
- (29) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να παρέχουν στους υπόπτους ή τους κατηγορουμένους που υπόκεινται σε απόφαση προσωρινής κράτησης το δικαίωμα προσφυγής κατά της εν λόγω απόφασης και να τους ενημερώνουν σχετικά με το εν λόγω δικαίωμα κατά τη λήψη της απόφασης.

Διάρκεια προσωρινής κράτησης

- (30) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι η διάρκεια της προσωρινής κράτησης δεν υπερβαίνει και δεν είναι δυσανάλογη προς την ποινή που μπορεί να επιβληθεί για το συγκεκριμένο αδίκημα.
- (31) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι η διάρκεια της επιβληθείσας προσωρινής κράτησης δεν αντιβαίνει στο δικαίωμα του κρατούμενου να δικαστεί εντός εύλογου χρονικού διαστήματος.
- (32) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξετάζουν κατά προτεραιότητα υποθέσεις που αφορούν πρόσωπο το οποίο βρίσκεται σε προσωρινή κράτηση.

Αφαίρεση του χρόνου προσωρινής κράτησης από τον χρόνο της οριστικής ποινής

- (33) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να αφαιρούν κάθε χρονικό διάστημα προσωρινής κράτησης που επιβλήθηκε πριν από την καταδίκη, από τη διάρκεια της ποινής φυλάκισης που επιβλήθηκε μεταγενέστερα, συμπεριλαμβανομένης της περίπτωσης που η κράτηση εκτελείται μέσω εναλλακτικών μέτρων.

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΥΛΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΡΑΤΗΣΗΣ

Διαμονή

- (34) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να παραχωρούν σε κάθε κρατούμενο ελάχιστη επιφάνεια τουλάχιστον 6 m² σε ατομικά κελιά και 4 m² σε ομαδικούς θαλάμους. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι η απολύτως ελάχιστη επιφάνεια προσωπικού χώρου που διατίθεται σε κάθε κρατούμενο, συμπεριλαμβανομένου του χώρου σε ομαδικό θάλαμο, ισοδυναμεί με επιφάνεια τουλάχιστον 3 m² ανά κρατούμενο. Όταν η επιφάνεια του προσωπικού χώρου που διαθέτει ένας κρατούμενος είναι μικρότερη από 3 m², δημιουργείται ισχυρό τεκμήριο παράβασης του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ. Ο υπολογισμός του διαθέσιμου χώρου θα πρέπει να περιλαμβάνει τον χώρο που καταλαμβάνει η επίπλωση, αλλά όχι τον χώρο που καταλαμβάνουν οι εγκαταστάσεις υγιεινής.
- (35) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οποιαδήποτε κατ' εξαίρεση μείωση της απολύτως ελάχιστης επιφάνειας των 3 m² ανά κρατούμενο είναι σύντομη, περιστασιακή, ήσσονος σημασίας και συνδυάζεται με επαρκή ελευθερία κινήσεων εκτός του θαλάμου και με κατάλληλες δραστηριότητες εκτός θαλάμων. Επιπλέον, σε αυτού του είδους τις περιπτώσεις, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι γενικές συνθήκες κράτησης στις εγκαταστάσεις είναι κατάλληλες και δεν υφίστανται άλλοι επιβαρυντικοί παράγοντες στις συνθήκες κράτησης του συγκεκριμένου προσώπου, όπως για παράδειγμα άλλες ελλείψεις στις ελάχιστες δομικές απαιτήσεις όσον αφορά τους θαλάμους ή τις εγκαταστάσεις υγιεινής.
- (36) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι κρατούμενοι έχουν πρόσβαση σε φυσικό φως και καθαρό αέρα στους θαλάμους τους.

Τοποθέτηση

- (37) Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται και, στην περίπτωση των παιδιών, θα πρέπει να εξασφαλίζουν ότι οι κρατούμενοι τοποθετούνται, στο μέτρο του δυνατού, σε χώρους κράτησης κοντά στις οικίες τους ή σε άλλους χώρους κατάλληλους για την κοινωνική επανένταξή τους.

- (38) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι προσωρινά κρατούμενοι κρατούνται χωριστά από τους καταδικασθέντες. Οι γυναίκες θα πρέπει να κρατούνται χωριστά από τους άνδρες. Τα παιδιά δεν θα πρέπει να κρατούνται μαζί με ενήλικες, εκτός εάν θεωρείται ότι κατ' αυτόν τον τρόπο εξυπηρετείται το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού.
- (39) Όταν ένα κρατούμενο παιδί συμπληρώνει την ηλικία των 18 ετών και, κατά περίπτωση, για νέους ενήλικες που δεν έχουν συμπληρώσει την ηλικία των 21 ετών, τα κράτη μέλη θα πρέπει να προβλέπουν τη δυνατότητα να συνεχίζεται η κράτηση του εν λόγω προσώπου χωριστά από άλλους ενήλικες κρατούμενους, όπου δικαιολογείται, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων του συγκεκριμένου προσώπου και υπό την προϋπόθεση ότι αυτό εξυπηρετεί το υπέρτατο συμφέρον των παιδιών που κρατούνται με το εν λόγω πρόσωπο.

Υγιεινή και υγειονομικές συνθήκες

- (40) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι υπάρχει ανά πάσα στιγμή πρόσβαση στις εγκαταστάσεις υγιεινής και ότι παρέχεται επαρκής ιδιωτικότητα στους κρατούμενους, όπως μεταξύ άλλων ουσιαστικός δομικός διαχωρισμός από χώρους διαβίωσης σε ομαδικούς θαλάμους.
- (41) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να θεσπίσουν αποτελεσματικά μέτρα για τη διατήρηση ορθών προτύπων υγιεινής μέσω απολύμανσης και υποκαπνισμού. Επιπλέον, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν την παροχή βασικών προϊόντων υγιεινής στους κρατούμενους, όπως μεταξύ άλλων σερβιετών, και τη διάθεση ζεστού και τρεχούμενου νερού στους θαλάμους.
- (42) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να παρέχουν στους κρατούμενους κατάλληλα καθαρά ενδύματα και είδη κλινοστρωμένης, καθώς και τα μέσα για να διατηρούν τα είδη αυτά καθαρά.

Διατροφή

- (43) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι παρέχονται τρόφιμα επαρκούς ποσότητας και ικανοποιητικής ποιότητας, ώστε να καλύπτονται οι διατροφικές ανάγκες του κρατούμενου, καθώς και ότι το φαγητό προετοιμάζεται και σερβίρεται τηρουμένων των συνθηκών υγιεινής. Επιπλέον, τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξασφαλίζουν ότι οι κρατούμενοι έχουν ανά πάσα στιγμή στη διάθεσή τους καθαρό πόσιμο νερό.
- (44) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να παρέχουν στους κρατούμενους θρεπτική διατροφή λαμβανομένων υπόψη της ηλικίας, της αναπηρίας, της υγείας, της σωματικής κατάστασης, της θρησκείας, του πολιτισμού και της φύσης εργασίας τους.

Χρόνος παραμονής εκτός του θαλάμου και σε εξωτερικούς χώρους

- (45) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να επιτρέπουν στους κρατούμενους να αθλούνται σε υπαίθριο χώρο τουλάχιστον 1 ώρα την ημέρα και θα πρέπει να παρέχουν ευρύχωρες και κατάλληλες εγκαταστάσεις καθώς και κατάλληλο εξοπλισμό για τον σκοπό αυτόν.
- (46) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να επιτρέπουν στους κρατούμενους να περνούν εύλογο χρονικό διάστημα εκτός των θαλάμων ώστε να εργάζονται και να συμμετέχουν σε εκπαιδευτικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες που είναι απαραίτητες για την επίτευξη ανθρώπινης και κοινωνικής αλληλεπίδρασης επαρκούς επιπέδου. Προκειμένου να αποτραπεί η παραβίαση της απαγόρευσης των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής ποινής ή μεταχείρισης, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι τυχόν εξαιρέσεις από τον εν λόγω κανόνα στο πλαίσιο ειδικών καθεστώτων και μέτρων ασφαλείας, συμπεριλαμβανομένης της απομόνωσης, είναι αναγκαίες και αναλογικές.

Εργασία και εκπαίδευση των κρατουμένων για την προώθηση της κοινωνικής επανένταξής τους

- (47) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να επενδύουν στην κοινωνική αποκατάσταση των κρατουμένων, λαμβανομένων υπόψη των ατομικών τους αναγκών. Για τον σκοπό αυτόν, τα κράτη μέλη θα πρέπει να προσπαθούν να παρέχουν αμειβόμενη και χρήσιμη φύσεως εργασία. Για την προώθηση της επιτυχούς επανένταξης του κρατούμενου στην κοινωνία και στην αγορά εργασίας, τα κράτη μέλη θα πρέπει να δίνουν προτεραιότητα σε εργασία που περιλαμβάνει επαγγελματική κατάρτιση.
- (48) Προκειμένου να βοηθήσουν τους κρατούμενους να προετοιμαστούν για την απόλυσή τους και να διευκολύνουν την επανένταξή τους στην κοινωνία, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι όλοι οι κρατούμενοι έχουν πρόσβαση σε ασφαλή, συμπεριληπτικά και προσβάσιμα εκπαιδευτικά προγράμματα (συμπεριλαμβανομένης της εξ' αποστάσεως μάθησης) τα οποία ανταποκρίνονται στις ατομικές τους ανάγκες, λαμβανομένων παράλληλα υπόψη των στόχων τους.

Υγειονομική περίθαλψη

- (49) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξασφαλίζουν στους κρατούμενους έγκαιρη πρόσβαση σε ιατρική βοήθεια, συμπεριλαμβανομένης της ψυχολογικής υποστήριξης, η οποία απαιτείται για τη διατήρηση της σωματικής και της ψυχικής τους υγείας. Για τον σκοπό αυτόν, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι η υγειονομική περίθαλψη στους χώρους κράτησης πληροί τα ίδια πρότυπα με αυτά που προβλέπονται στο εθνικό σύστημα δημόσιας υγείας, μεταξύ άλλων όσον αφορά την ψυχιατρική περίθαλψη.
- (50) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να παρέχουν τακτική ιατρική παρακολούθηση και να ενθαρρύνουν προγράμματα εμβολιασμού και προσυμπτωματικού ελέγχου υγείας, μεταξύ άλλων για μεταδοτικές ασθένειες (HIV, ιογενής ηπατίτιδα Β και Γ, φυματίωση και σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα) και μη μεταδοτικές ασθένειες (ιδίως για προσυμπτωματικό έλεγχο του καρκίνου), ακολουθούμενα από διάγνωση και έναρξη θεραπείας, όπου απαιτείται. Τα προγράμματα εκπαίδευσης σε θέματα υγείας μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση των ποσοστών του προσυμπτωματικού ελέγχου και του υγειονομικού γραμματισμού. Ειδικότερα, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στη θεραπεία κρατουμένων με τοξικομανία, στην πρόληψη και περίθαλψη λοιμωδών νόσων, στην ψυχική υγεία και στην πρόληψη αυτοκτονιών.
- (51) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να απαιτούν τη διενέργεια ιατρικής εξέτασης χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση κατά την έναρξη κάθε χρονικού διαστήματος στέρησης της ελευθερίας και κατόπιν κάθε μεταφοράς.

Πρόληψη της βίας και της κακομεταχείρισης

- (52) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να λαμβάνουν όλα τα εύλογα μέτρα ώστε να διασφαλίζεται η ασφάλεια των κρατουμένων και να προλαμβάνεται κάθε μορφή βασανιστηρίων ή κακομεταχείρισης. Ειδικότερα, τα κράτη μέλη θα πρέπει να λαμβάνουν όλα τα εύλογα μέτρα ώστε να διασφαλίζουν ότι οι κρατούμενοι δεν υφίστανται βία ή κακομεταχείριση από το προσωπικό των χώρων κράτησης και αντιμετωπίζονται με σεβασμό της αξιοπρέπειάς τους. Τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να απαιτούν από το προσωπικό του χώρου κράτησης και από όλες τις αρμόδιες αρχές να προστατεύουν τους κρατούμενους από τη βία ή την κακομεταχείριση από άλλους κρατούμενους.
- (53) Τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να διασφαλίζουν ότι η εκπλήρωση του εν λόγω καθήκοντος επιμέλειας και κάθε χρήση βίας από το προσωπικό του χώρου κράτησης υπόκεινται σε εποπτεία.

Επικοινωνία με τον έξω κόσμο

- (54) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να επιτρέπουν στους κρατούμενους να δέχονται επισκέψεις από τις οικογένειές τους και από άλλα πρόσωπα, όπως νομικοί εκπρόσωποι, κοινωνικοί λειτουργοί και ιατροί. Τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να επιτρέπουν στους κρατούμενους να επικοινωνούν ελεύθερα με τα πρόσωπα αυτά μέσω επιστολών και, όσο το δυνατόν συχνότερα, τηλεφωνικώς ή με άλλες μορφές επικοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων εναλλακτικών μέσων επικοινωνίας για τα άτομα με αναπηρία.
- (55) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να παρέχουν κατάλληλες εγκαταστάσεις για τη διευκόλυνση των οικογενειακών επισκέψεων υπό συνθήκες φιλικές προς τα παιδιά, οι οποίες συνάδουν με τις απαιτήσεις ασφάλειας αλλά είναι λιγότερο τραυματικές για τα παιδιά. Οι εν λόγω οικογενειακές επισκέψεις θα πρέπει να διασφαλίζουν τη διατήρηση τακτικών και ουσιαστικών επαφών μεταξύ των μελών της οικογένειας.
- (56) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο να καταστήσουν δυνατή την επικοινωνία με ψηφιακά μέσα, όπως για παράδειγμα με βιντεοκλήσεις, προκειμένου, μεταξύ άλλων, οι κρατούμενοι να μπορούν να διατηρούν επαφή με τις οικογένειές τους, να υποβάλουν αίτηση για εργασία, να παρακολουθούν μαθήματα κατάρτισης ή να αναζητούν κάλυψη ενόψει της απόλυσής τους.
- (57) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι, σε περίπτωση που απαγορεύεται κατ' εξαίρεση στους κρατούμενους να επικοινωνούν με τον έξω κόσμο, το εν λόγω περιοριστικό μέτρο είναι απολύτως αναγκαίο και αναλογικό και δεν εφαρμόζεται για παρατεταμένο χρονικό διάστημα.

Νομική συνδρομή

- (58) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν την αποτελεσματική πρόσβαση των κρατουμένων σε δικηγόρο.
- (59) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να σέβονται τον εμπιστευτικό χαρακτήρα των συναντήσεων και άλλων μορφών επικοινωνίας, συμπεριλαμβανομένης της αλληλογραφίας για νομικά ζητήματα, μεταξύ των κρατουμένων και των νομικών συμβούλων τους.

- (60) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να παρέχουν πρόσβαση στους κρατούμενους σε έγγραφα σχετικά με τις νομικές διαδικασίες που τους αφορούν, ή να επιτρέπουν σε αυτούς τη διατήρηση των εν λόγω εγγράφων στην κατοχή τους.

Αιτήματα και καταγγελίες

- (61) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι όλοι οι κρατούμενοι ενημερώνονται σαφώς για τους κανόνες που ισχύουν στους ειδικούς χώρους κράτησής τους.
- (62) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διευκολύνουν την αποτελεσματική πρόσβαση σε διαδικασία που δίνει τη δυνατότητα στους κρατούμενους να αμφισβητούν επισήμως πτυχές της διαβίωσής τους κατά την κράτησή τους. Ειδικότερα, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι κρατούμενοι μπορούν να υποβάλουν ελεύθερα εμπιστευτικά αιτήματα και καταγγελίες σχετικά με τη μεταχείρισή τους, μέσω τόσο εσωτερικών όσο και εξωτερικών μηχανισμών υποβολής καταγγελιών.
- (63) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν την άμεση και προσεκτική εξέταση των καταγγελιών των κρατουμένων από ανεξάρτητη αρχή ή δικαστήριο που έχει την εξουσία να διατάσσει προσωρινά μέτρα, ιδίως μέτρα για την παύση κάθε παραβίασης του δικαιώματος μη υποβολής σε βασανιστήρια ή σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση.

Ειδικά μέτρα για τις γυναίκες και τα κορίτσια

- (64) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις ειδικές σωματικές, ψυχολογικές, επαγγελματικές, κοινωνικές και ψυχολογικές ανάγκες των γυναικών και των κοριτσιών, καθώς και τις ανάγκες υγιεινής και τις ανάγκες υγειονομικής περίθαλψης, όταν λαμβάνουν αποφάσεις που επηρεάζουν οποιαδήποτε πτυχή της κράτησής τους.
- (65) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να επιτρέπουν στις κρατούμενες να γεννούν σε νοσοκομείο εκτός του χώρου κράτησης. Ωστόσο, όταν ένα παιδί γεννιέται στον χώρο κράτησης, τα κράτη μέλη θα πρέπει να μεριμνούν για την παροχή κάθε αναγκαίας στήριξης και εγκατάστασης για την προστασία του δεσμού μεταξύ μητέρας και παιδιού και για τη διασφάλιση της σωματικής και ψυχικής τους καλής κατάστασης, συμπεριλαμβανομένης της κατάλληλης υγειονομικής περίθαλψης τόσο πριν από τον τοκετό όσο και μετά τον τοκετό.
- (66) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να επιτρέπουν στις κρατούμενες που έχουν βρέφη να κρατούν τα παιδιά μαζί τους στον χώρο κράτησης, στον βαθμό που αυτό συνάδει με το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να παρέχουν ειδικές διευκολύνσεις και να λαμβάνουν όλα τα εύλογα και φιλικά προς τα παιδιά μέτρα για τη διασφάλιση της υγείας και της καλής διαβίωσης των παιδιών που επηρεάζονται καθ' όλη τη διάρκεια της εκτέλεσης της ποινής.

Ειδικά μέτρα για αλλοδαπούς

- (67) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι αλλοδαποί και άλλοι κρατούμενοι με ιδιαίτερες γλωσσικές ανάγκες που στερούνται την ελευθερία τους έχουν εύλογη πρόσβαση σε επαγγελματικές υπηρεσίες διερμηνείας και σε μεταφράσεις έντυπου υλικού σε γλώσσα που κατανοούν.
- (68) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να μεριμνούν ώστε οι αλλοδαποί να ενημερώνονται, χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, για το δικαίωμά τους να ζητούν επικοινωνία, και να έχουν εύλογες διευκολύνσεις ώστε να επικοινωνούν με τη διπλωματική ή την προξενική υπηρεσία της χώρας της ιθαγένειάς τους.
- (69) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν την παροχή ενημέρωσης σχετικά με τη νομική συνδρομή.
- (70) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν την ενημέρωση των αλλοδαπών για τη δυνατότητα να ζητήσουν να μεταφερθεί η εκτέλεση της ποινής ή των προδικαστικών μέτρων επιτήρησης στη χώρα ιθαγένειας ή μόνιμης διαμονής τους, όπως ορίζεται στην απόφαση-πλαίσιο 2008/909/ΔΕΥ και στην απόφαση-πλαίσιο 2009/829/ΔΕΥ.

Ειδικά μέτρα για παιδιά και νέους ενήλικες

- (71) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού αποτελεί πρωταρχικό μέλημα σε όλα τα θέματα που αφορούν την κράτησή του και ότι λαμβάνονται υπόψη τα ειδικά δικαιώματα και οι ανάγκες του κατά τη λήψη αποφάσεων που επηρεάζουν κάθε πτυχή της κράτησής του.

- (72) Όσον αφορά τα παιδιά, τα κράτη μέλη θα πρέπει να θεσπίσουν καθεστώς κράτησης βάσει κατάλληλων και πολυτομεακών προσεγγίσεων, το οποίο θα εξασφαλίζει και θα διαφυλάσσει την υγεία των παιδιών, καθώς και τη σωματική, την πνευματική και τη συναισθηματική ανάπτυξή τους, το δικαίωμά τους στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, την ουσιαστική και τακτική άσκηση του δικαιώματός τους στην οικογενειακή ζωή και την πρόσβασή τους σε προγράμματα που προάγουν την επανένταξή τους στην κοινωνία.
- (73) Τυχόν χρήση πειθαρχικών μέτρων, συμπεριλαμβανομένης της απομόνωσης, της χρήσης περιορισμών ή της χρήσης βίας, θα πρέπει να εξετάζεται αυστηρά με βάση τις αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας.
- (74) Κατά περίπτωση, τα κράτη μέλη προτρέπονται να εφαρμόζουν το καθεστώς κράτησης ανηλίκων σε παραβάτες νεαρής ηλικίας κάτω των 21 ετών.

Ειδικά μέτρα για άτομα με αναπηρία ή με σοβαρά ιατρικά προβλήματα

- (75) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα άτομα με αναπηρία ή άλλα άτομα με σοβαρά ιατρικά προβλήματα λαμβάνουν κατάλληλη περιθαλψη συγκρίσιμη με την περιθαλψη που προβλέπεται από το εθνικό σύστημα δημόσιας υγείας, η οποία καλύπτει τις ειδικές ανάγκες τους. Ειδικότερα, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι πρόσωπα που διαγιγνώσκονται με παθήσεις οι οποίες σχετίζονται με την ψυχική υγεία λαμβάνουν εξειδικευμένη επαγγελματική περιθαλψη, και, όταν κρίνεται αναγκαίο, λαμβάνουν περιθαλψη σε εξειδικευμένα ιδρύματα ή σε ειδικά τμήματα του χώρου κράτησης υπό ιατρική παρακολούθηση, καθώς και τη συνέχεια της ιατρικής περιθαλψης, εφόσον απαιτείται, για τους κρατούμενους οι οποίοι πρόκειται να απολυθούν.
- (76) Όσον αφορά τις υλικές συνθήκες κράτησης και τα καθεστώτα κράτησης, τα κράτη μέλη θα πρέπει να μεριμνούν ιδιαίτερα για την κάλυψη των αναγκών και τη διασφάλιση της προσβασιμότητας των κρατουμένων με αναπηρία ή με σοβαρά ιατρικά προβλήματα. Θα πρέπει επίσης να μεριμνούν για την εξασφάλιση κατάλληλων δραστηριοτήτων για τους εν λόγω κρατουμένους.

Ειδικά μέτρα για την προστασία άλλων κρατουμένων με ειδικές ανάγκες ή αδυναμίες

- (77) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι η θέση υπό κράτηση δεν επιδεινώνει περαιτέρω την περιθωριοποίηση των προσώπων λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού τους, της φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής τους ή των θρησκευτικών τους πεποιθήσεων ή για οποιονδήποτε άλλον λόγο.
- (78) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να λαμβάνουν κάθε εύλογο μέτρο για την πρόληψη κάθε βίας ή άλλης κακομεταχείρισης, όπως για παράδειγμα σωματικής, ψυχικής ή σεξουαλικής κακοποίησης, εις βάρος προσώπων λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού τους, της φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής τους, των θρησκευτικών τους πεποιθήσεων ή για οποιονδήποτε άλλον λόγο, από το προσωπικό του χώρου κράτησης ή από άλλους κρατουμένους. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν την εφαρμογή ειδικών μέτρων προστασίας όταν υφίσταται κίνδυνος βίας ή κακομεταχείρισης αυτού του είδους.

Επιθεωρήσεις και έλεγχος

- (79) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διευκολύνουν τη διενέργεια τακτικών επιθεωρήσεων από ανεξάρτητη αρχή που αξιολογεί αν οι χώροι κράτησης λειτουργούν σύμφωνα με τις απαιτήσεις των διατάξεων του εθνικού και του διεθνούς δικαίου. Ειδικότερα, τα κράτη μέλη θα πρέπει να παρέχουν απρόσκοπτη πρόσβαση στην επιτροπή για την πρόληψη των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, καθώς και στο δίκτυο των εθνικών μηχανισμών πρόληψης.
- (80) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να παρέχουν πρόσβαση σε χώρους κράτησης σε μέλη των εθνικών κοινοβουλίων, και ενθαρρύνονται να παρέχουν αντίστοιχη πρόσβαση σε βουλευτές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.
- (81) Τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να εξετάσουν το ενδεχόμενο διοργάνωσης τακτικών επισκέψεων σε χώρους κράτησης και σε άλλα κέντρα κράτησης για δικαστές, εισαγγελείς και συνηγόρους υπεράσπισης στο πλαίσιο της δικαστικής κατάρτισής τους.

Ειδικά μέτρα για την αντιμετώπιση της ριζοσπαστικοποίησης στα σωφρονιστικά καταστήματα

- (82) Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να διενεργούν αρχική εκτίμηση κινδύνου για τον καθορισμό του κατάλληλου καθεστώτος κράτησης που είναι δυνατόν να εφαρμοστεί σε κρατούμενους που είναι ύποπτοι ή έχουν καταδικαστεί για τρομοκρατικές και βίαιες εξτρεμιστικές εγκληματικές πράξεις.

- (83) Βάσει αυτής της εκτίμησης κινδύνου, οι εν λόγω κρατούμενοι μπορούν να τοποθετηθούν από κοινού σε χωριστή πτέρυγα για τρομοκράτες, ή να καταναμηθούν στον γενικό πληθυσμό των σωφρονιστικών καταστημάτων. Στην τελευταία περίπτωση τα κράτη μέλη θα πρέπει να εμποδίζουν την άμεση επαφή των εν λόγω προσώπων με κρατούμενους που βρίσκονται σε ιδιαίτερα ευάλωτες καταστάσεις στο πλαίσιο της κράτησης.
- (84) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι η διοίκηση των σωφρονιστικών καταστημάτων διενεργεί τακτικά περαιτέρω εκτιμήσεις κινδύνου (κατά την έναρξη της κράτησης, κατά τη διάρκεια της κράτησης και πριν από την απόλυση κρατουμένων που είναι ύποπτοι ή έχουν καταδικαστεί για τρομοκρατικές και βίαιες εξτρεμιστικές εγκληματικές πράξεις).
- (85) Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να παρέχουν γενική εκπαίδευση ευαισθητοποίησης στο σύνολο του προσωπικού, καθώς και εκπαίδευση σε εξειδικευμένο προσωπικό, με σκοπό την πρόωμη αναγνώριση ενδείξεων ριζοσπαστικοποίησης. Τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να εξετάσουν το ενδεχόμενο να υπάρχει στα σωφρονιστικά καταστήματα επαρκής αριθμός κατάλληλα εκπαιδευμένων ιερέων διαφόρων θρησκειών.
- (86) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να εφαρμόζουν στα σωφρονιστικά καταστήματα μέτρα στα οποία προβλέπεται, κατά την προετοιμασία της απόλυσης των κρατουμένων, η υλοποίηση προγραμμάτων αποκατάστασης, αποριζοσπαστικοποίησης και απεμπλοκής, και, μετά την απόλυση αυτών, προγράμματα για την προώθηση της επανένταξης κρατουμένων που έχουν καταδικαστεί για τρομοκρατικές και βίαιες εξτρεμιστικές εγκληματικές πράξεις.

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ

- (87) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να ενημερώσουν την Επιτροπή σχετικά με τις ενέργειες σε συνέχεια της παρούσας σύστασης εντός 18 μηνών από την έκδοσή της. Με βάση τις πληροφορίες αυτές, η Επιτροπή θα πρέπει να παρακολουθεί και να αξιολογεί τα μέτρα που λαμβάνουν τα κράτη μέλη και να υποβάλει έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο εντός 24 μηνών από την έκδοσή της.

Βρυξέλλες, 8 Δεκεμβρίου 2022.

Για την Επιτροπή
Didier REYNDEERS
Μέλος της Επιτροπής